

J. G.

Dni Pawiaka 23-26 września 2008

Niepodległość i Pamięć 16/1 (29), 282-283

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

propozycji skorzystały ogółem 602 osoby zainteresowane historią, zwłaszcza polską działalnością niepodległościową w epoce zaborów.

J.W.

Krzemieńc – miasto wielkiej tęsknoty

15 lipca 2008 r. została otwarta w Muzeum Niepodległości wystawa poświęcona międzywojennemu Krzemieńcowi. Wystawa była ukoronowaniem kilkuletnich wysiłków Muzeum Niepodległości mających na celu zgromadzenie pamiątek i archiwaliów związanych z Krzemieńcem. W roku 2003 w Muzeum Niepodległości z inicjatywy członków Koła Krzemieńczan przy Towarzystwie Przyjaciół Warszawy została powołana Kolekcja Krzemieniecka. Składają się na nią dzieła sztuki (obrazy, rysunki), archiwalia, pocztówki, fotografie i wydawnictwa, które wszechstronnie obrazują specyfikę przedwojennego Krzemieńca i dokumentują współczesne działania, mające na celu zachowanie pamięci o tym mieście. Kolekcja liczy obecnie około 450 pozycji.

W okresie międzywojennym miasto było ewenementem na skalę krajową. Decydowało o tym przede wszystkim jego położenie. Mieczysław Orłowicz w „Ilustrowanym przewodniku po Wołyniu” pisał: „Pod względem piękności położenia wybijają się Krzemieńc na czoło miast wołyńskich, a w Polsce pod tym względem niewiele ma sobie równych. Leży on w wąskim, a głębokim jarze, esowato wygiętym, wśród wysokich i stromych wzgórz. Dnem jaru płynie niewielki potoczek, a równoległe z nim biegnie wzdłuż szosy z Dubna do Wiśniowca, która przecina całe miasto, główna ulica Krzemieńca, którą jest ul. Szeroka. Na stokach wzgórz rozsiadły się malownicze dworki, położone wśród dużych sadów, pełnych orzechów włoskich, z których handlu słynie Krzemieńc od dawna. Krzemieńc szczególnie malowniczo przedstawia się oglądany z Góry Bony od ruin zamku”. Ponadto na terenie miasta znajdował się kompleks Liceum Krzemienieckiego, w skład którego wchodziło ogólnokształcące gimnazjum typu matematyczno-przyrodniczego (1922-1938), gimnazjum zreformowane ustawą z 1932 r. (1932-1939), gimnazjum dwóch typów: matematyczno-przyrodnicze i humanistyczne (1932-1939), szkoła ćwiczeń (powszechna 7-klasowa), Seminarium Nauczycielskie (1921-1935), Pedagogium – dwuletnie studium pomaturalne (1935-1939), Średnia Szkoła Rolniczo-Leśna w Białokrynicy, Gimnazjum Spółdzielcze (1937-1939), Niższa Szkoła Ogrodnicza w Ledóchowcu, Niższa Szkoła Stolarska w Smydze, Niższa Szkoła Murarska w Białokrynicy, Niższa Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa w Wiśniowcu. Wystawa cieszyła się wielkim zainteresowaniem zwiedzających, nie tylko ze środowisk kresowych. Od początku kwietnia 2009 r. jest prezentowana w nowo otwartym budynku Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w Przemyśle.

M.P.

Dni Pamięci Pawiaka 23-26 września 2008

W drugiej połowie września każdego roku w Muzeum Więzienia Pawiak (Oddział Muzeum Niepodległości w Warszawie) odbywają się *Dni Pamięci Pawiaka*. Uroczyste obchody organizowane są dla byłych więźniów, ich rodzin, a przede wszystkim dla mieszkańców Warszawy oraz młodego pokolenia – harcerzy, młodzieży gimnazjalnej i licealnej ze szkół współpracujących z Muzeum. Na program *Dni* składają się lekcje muzealne, spotkania z byłymi więźniami – świadkami historii, wykłady znanych warszawskich historyków, projekcje filmów historycznych oraz spektakle historyczno-literackie w wykonaniu artystów scen warszawskich.

W 2008 r. *Dni Pamięci Pawiaka* odbyły się między 23 a 26 września. Obchody rozpoczął pokaz filmu dokumentalnego *Wyjście z cienia. Generał Tadeusz Pełczyński – bohater Armii Krajowej* w reż. dr. hab. Jacka Sawickiego (Instytut Pamięci Narodowej), który przed projekcją wygłosił słowo wstępne o działalności gen. Pełczyńskiego, współtwórcy Armii Krajowej i Polskiego Państwa Podziemnego, oficera wywiadu i kontrwywiadu, Szefa Sztabu KG ZWZ-AK i bliskiego współpracownika Stefana Roweckiego i Tadeusza „Bora” Komorowskiego. Następnego dnia nasi goście wysłuchali interesującego wykładu dr. Marka Gałęzowskiego (Instytut Pamięci Narodowej) *Ludzie Polski Podziemnej – więźniowie Pawiaka*. Autor w ciekawy sposób zaprezentował wybrane sylwetki wybitnych przedstawicieli nauki, kultury, polityki, wojskowych i duchownych, którzy przeszli przez Pawiak w okresie II wojny światowej. W przedostatni dzień dr Piotr Majewski (Zamek Królewski w Warszawie) wygłosił prelekcję *Wojenne losy warszawskich zabytków*.

Ostatniego dnia trwania imprezy została otwarta wystawa *Zapamiętajmy ich twarze*, na którą przybyli m.in. b. więźniowie Pawiaka i ich rodziny. Autorami wystawy są pracownicy Muzeum Więzienia Pawiak: Joanna Gierczyńska i Filip Żelewski, zaś aranżację plastyczną przygotowała Jadwiga Bobrowska. Wystawa ta jest kontynuacją stałej ekspozycji *Pawiak 1835-1944* i ma na celu przybliżenie historii więźniów Pawiaka w latach 1939-1944 poprzez indywidualne losy osób zamordowanych w więzieniu, areszcie na Szucha, egzekucjach lub obozach, po których zachowały się cudem ocalone fotografie, strzępki relacji oraz pamiętki przekazywane przez rodziny więźniów.

Wykładom, projekcji oraz otwarciu wystawy *Zapamiętajmy ich twarze* towarzyszyły programy artystyczne. W spektaklu *Warszawo, czy nas jeszcze pamiętasz?* w reż. Jacka Pacochy usłyszeliśmy wybór pieśni patriotycznych z okresu okupacji w wykonaniu Beaty Romanowskiej i Wojciecha Machnickiego. W czasie *Dni* odbyła się premiera spektaklu słowno-muzycznego *Imiona wielkich świecą jak lampa – a tży są ciche*, którego scenariusz w reż. Jacka Pacochy opierał się na opowiadaniu Zofii Kossak-Szczuckiej *Paradoksy życia*, a ponadto usłyszeliśmy wiersze i piosenki z okresu okupacji – wszystkie autorstwa znanych pisarzy i artystów, którzy przez czas dłuższy lub krótszy byli więźniami Pawiaka (m.in. A. Grzymała-Siedlecki, P. Gojawiczyńska, W. Osto-Suski). W spektaklu wystąpili: Wojciech Machnicki, Maria Reif i Zbigniew Rymarz.

Dni Pamięci Pawiaka cieszyły się dużym zainteresowaniem zarówno ze strony byłych więźniów, ich bliskich, jak i młodego pokolenia (zgrupowały ponad 700 osób) i przyczyniły się do bliższego poznania oraz zrozumienia historii Pawiaka. *Dniom Pamięci Pawiaka* towarzyszyły materiały promocyjne: afisz, zaproszenia z programem, zaproszenia na otwarcie wystaw oraz folder o Muzeum.

J.G.

Dni Niepodległości – 8-11 listopada 2008

90. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości obfitowała w liczne przedsięwzięcia i spotkania zorganizowane w ramach Dni Niepodległości (8-11 listopada 2008). 8 listopada złożono wieńce i wiązanek kwiatów w Bramie Straceń na stokach Cytadeli Warszawskiej, a następnie odbył się spektakl „Warszawska Bastylia”. Tego samego dnia w Muzeum Kolekcji im. Jana Pawła II w Warszawie odbył się, zorganizowany przez Muzeum Niepodległości, koncert okolicznościowy pt. „Ta co nie zginę-